

15 LA PUTEREA A CINCEA

Melania Cincea este licențiată în jurnalism și are două masterate – în managementul instituțiilor mass-media și în studii europene comparate. Face parte, din 1995, din redacția ziarului timișorean *Timpolis* și este fondatoarea site-ului www.putereaacincea.ro. A colaborat cu *România liberă* și *Contributors* și semnează articole de opinie în *Revista 22*. În 2018 a publicat *Frăția penal-academică: Cercetarea științifică din penitenciarele României: o investigație jurnalistică* (Editura Humanitas) și *Compoziții pe dictafon* (Editura Universității de Vest din Timișoara).

MELANIA
CINCEA 15 LA
PUTEREA A
CINCEA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	7
Adriana Babeți: „Ceea ce nu m-a părăsit niciodată, ca înger al fericirii, a fost cartea“	9
Teodor Baconschi: „Nu putem să educăm noile generații numai în <i>star system</i> -ul internațional“	23
Lucian Boia: „Patriotismul înseamnă nu să zici ceva, ci să faci ceva pentru țara ta“	34
Andrei Pleșu: „Dacă e să dau un strigăt din rărunchii furiei și ai nemulțumirii mele, aş spune: M-am săturat de derbedei și de țoape!“	40
Horia-Roman Patapievici: „Uităm că lumea în care trăim nu este doar a politiciii, care ne deprimă și îngrijorează, ci și lumea în care viața noastră e o permanentă sărbătorire a darurilor lui Dumnezeu“	53
Radu Paraschivescu: „Politicienii din anii '90 par sorbonarzi pe lângă cei de azi“	75
Andrei Pleșu: „Credința este o formă de confruntare existențială, dramatică cu instanța supremă“	85
Gabriel Liiceanu: „În România de astăzi se stă la coadă pentru vânzarea conștiinței“	98
Thierry Wolton: „Comunismul este ca un cancer“	108
Ioana Pârvulescu: „Cred că suntem cu toții, cei care scriem, niște «credincioși ai cărții»“	115

Ana Blandiana: „În ultimii doi ani am avut sentimentul că istoria poate face marșarier“	124
Tatiana Niculescu: „Percepția publică despre Carol și Elena Lupescu, construită de campanii succesive de defăimare, e deformată“	134
Radu Paraschivescu: „Unul dintre motivele pentru care suntem în primejdie de moarte etică este traficul de conștiințe“	142
Ioana Nicolaie: „Am știut că nu mai pot lăsa nespusă povestea fantastă și incredibilă a mamei mele“	152
Mircea Cărtărescu: „ <i>Melancolia</i> m-a scos din adevărata mea melancolie“	158
Gabriel Liiceanu despre „cele trei meserii“, despre Furii și Grații, despre posteritate, despre „Isus al meu“	166
Radu Paraschivescu: „Vreau să scriu măcar câțiva ani literatură. Nimic altceva“	183
Mircea Mihăieș: „Într-o țară în care ne abandonăm rapid proiectele, mi-ar plăcea să mă număr printre cei care duc lucrurile până la capăt“	190
Radu Paraschivescu: „În <i>Recviem</i> ... mi-am râs omul de a cărui absență nu mă vindec“	202
Gabriel Liiceanu: „De m-aș putea transforma, la momentul potrivit, în înger păzitor!“	211
Ana Blandiana: „După trei decenii de alegeri libere, partidul provenit din Partidul Comunist domină țara“	228
Andrei Pleșu: „Emoțiile negative, derapajele depresive, sentimentul crizei pot avea un sens“	234
Ioan Stanomir: „Asistăm la o încercare de a epura umanitatea de ceea ce gândirii unice i se pare ca inacceptabil“	240

Cuvânt înainte

Sunt ani de zile de când scriu pe teme politice sau adiacente – corupție adesea instituționalizată, derapaje antidemocratice, abuzuri de putere ori impostură endemică. În acest peisaj, interviurile cu oameni de cultură – indiferent de forma ei –, cu oameni care, prin opera lor și prin conferințele pe care le susțin, deschid orizonturi, schimbă în bine mentalități și modelează înspre mai frumos conștiințe, reprezintă o evadare din rutina profesională. Sunt ca o gură de aer proaspăt într-un mediu uneori apăsător, chiar sufocant, și pentru jurnalist, și pentru public. Am avut șansa de a întâlni astfel de oameni și de a-i intervieva.

Am vrut să împărtășesc bucuria pe care mi-au oferit-o aceste dialoguri cu alți oameni, în afara celor cu care am făcut-o deja atunci când le-am publicat pe site-ul *Puterea a Cincea* sau în ziarul *Timpolis*. Mai mult, am vrut să salvez măcar o parte a acestor texte din fața efemerității pe care o are orice articol de presă și să le fac să dureze. Și cum o puteam face altfel decât încredințându-le pentru a fi „nemurite“ într-o carte?

Din motive pe care le recunosc a fi subiective, selecția a fost dificilă. Pentru a o înlesni, am restrâns cercul inițial la interviurile ultimilor trei ani, apoi, încă o dată, limitându-mă la cele pe care le-am realizat cu autorii unor cărți de succes, unii dintre ei fiind și veritabile conștiințe civice.

Îi veți regăsi astfel în paginile acestui volum pe Adriana Babeți, Teodor Baconschi, Ana Blandiana, Lucian Boia, Mircea Cărtărescu, Gabriel Liiceanu, Mircea Mihăieș, Ioana Nicolaie, Tatiana Niculescu, Radu Paraschivescu, Horia-Roman Patapievi, Ioana Pârvulescu, Andrei Pleșu, Ioan Stanomir și Thierry Wolton. I-am menționat, aici, în ordine alfabetică. În volum însă interviurile sunt ordonate cronologic, excepție făcând cel cu Adriana Babeți – celebrată și aplaudată, la împlinirea a 70 de ani –, interviu care va deschide astfel cartea, în semn de reverență.

Unele interviuri sunt calde, luminoase sau stârnesc nostalgii. Altele sunt de un umor tonic și un sarcasm coroziv. Mai sunt unele care pun cititorul, la modul cel mai serios și pentru zile întregi, pe gânduri, deschizându-i fronturi de meditație la mari sau grave teme ale lumii.

Le mulțumesc editorilor și, în special, doamnei Lidia Bodea, pentru „salvarea” acestor texte, pentru primirea lor pe „Arca Humanitas”.

Melania Cincea

ADRIANA BABEȚI

„Ceea ce nu m-a părăsit niciodată,
ca înger al fericirii, a fost cartea“

MELANIA CINCEA Dragă Adriana, lumea te știe după *Dandysm*,
după *Femeia în roșu*, după *Amazoane*...

ADRIANA BABEȚI După bicicletă! (*Râde.*)

M.C. ...dar eu, recitindu-ți zilele trecute *Prozac*-urile, mă întrebam,
din nou, de ce nu te apuci de un roman autobiografic? De
ce nu-ți descarci amintirile? Mai ales că, spuneai, de ani de
zile, ții un fel de agendă-jurnal.

A.B. Da, țin. *Defula-m-aș și n-am cui*, / *Defula-m-aș codrului*. (*Râde.*)
Ăsta-i un hit din vremea tinereții mele. Revenind însă la
întrebarea ta, cred că pentru o proză de respirație (nu neapă-
rat foarte mare) îți trebuie, totuși, continuitate în ceea ce
faci. Or stilul de viață pe care l-am dus până acum un an m-a
cam spulberat. Tot ce am putut să fac – și cred că nu e puțin
lucru – a fost să lucrez constant, câteva ore pe zi, la *Dicțio-
narul romanului central-european din secolul XX*, proiect vechi
de două decenii, de a cărui concepere și coordonare aș fi
răspunzătoare. Dar munca la *Dicționar* nu antrenează acel
tip de creativitate pe care îl solicită proza. E o cercetare de tip
academic, stilistic decentă, dar nu creație propriu-zisă. Când
am fost invitată să particip la volume colective, cum ar fi
Tovarășe de drum sau *Intelectuali la cratiță*, cele vreo zece pa-
gini confesive din „Sarsanela“ sau alte zece din „Amintiri
din bucătărie“, care se apropiau cumva de proză, m-au
țintuit la computer mai bine de o lună fiecare, fără să mai

scriu nimic altceva. Au ieșit niște pagini onorabile, dar nu ce înțeleg eu prin proza la care visez.

M.C. Adică romanul de care plănuiești să te apuci de peste 20 de ani și căruia i-ai și găsit titlul: *Andy*?

A.B. O, da. De mai demult visez la el. Dacă n-ar fi chiar o prostie cât mine de mare, aș spune că de când m-am născut visez la el. Iar, dacă o să mă enervez, o să-l intitulez după porecla mea din copilărie.

M.C. Pișpi?

A.B. Nu. (*Râde*) Andibandi – într-un singur cuvânt, cu i sau cu y, nu știu încă. Poate nici nu o să rămână titlul ăsta. Poate nici n-o să scriu un roman. Jurnalul îl țin în însă și acum, sub forma unor agende speciale, cu care, în ultimii ani, mă aprovizionează prietena mea Smaranda Vultur. În dreptul fiecărei zile, au un spațiu de vreo doi-trei centimetri unde îmi notez lucrurile cele mai importante pe care ar trebui să le țin minte. Pe baza acestui gen de însemnări pot să reconstitui tot ce am făcut în ziua de 10 decembrie 1981, de pildă; e suficient să citesc cele câteva cuvinte notate acolo și pot să reconstitui în cel mai mic detaliu ce am trăit atunci. Cum văd foarte prost, probabil că mi se ascute un tip special de memorie: mă agăț de figuri, de vorbe, de mirosuri, de lucrurile din jur și mi le întipăresc definitiv în minte. Stochesz la greu, ca un computer supraîncărcat. Sper să nu explodez sau să nu dea vreun virus peste mine și să-mi șteargă tot ce-am adunat.

M.C. Se anunță un roman splendid.

A.B. Simți tu?

M.C. Da, mi-am dat seama citind și recitind unele din *Prozac*-urile tale, care chiar au efectul pe care l-ai dorit, de pastile pentru bucurie sau pastile împotriva tristeții. Și ar fi nu doar un roman confesiv, ci și un roman al Elisabetinului, al Timișoarei multi-culti, cum o numești tu.

A.B. Ce n-aș da să reușesc! Dar îl tot amân din zeci de motive, toate legate în fond de inhibiție. O mare parte din frâna asta vine din faptul că lucrez de peste 20 de ani la acest *Dicționar al romanului central-european*. Or, din cele peste 250 de romane câte sunt prezentate în el, am citit și recitit cel puțin 240. Unele țin de realismul clasic, social, altele – de cel psihologic, ca să folosesc termeni consacrați. Sunt și destule experiențe avangardiste, moderniste și postmoderniste de toate nuanțele. Oricum, am trecut cam prin tot ce avea mai bun în materie de roman Europa Centrală a secolului XX și uneori am impresia că s-a cam spus tot ce era de spus. Și-atunci îmi vine să las baltă ideea unui roman. Deși, îmi zic tot eu, experiențele sunt unice, fie că e vorba despre ce ai trăit și simțit, fie despre cum vrei să scrii despre toate astea. Și iar mă apucă pofta și curajul de a mă avânta.

M.C. În anii '80, Mircea Mihăieș te-a provocat la un epistolar zilnic, care, din câte înțeleg, a strâns sute de pagini. Nu v-ați gândit să-l publicați?

A.B. Nu. Nici atunci, nici acum și nici în viitor. Am publicat doar fragmente din el. Prima dată, în revista *Agora*, a lui Dorin Tudoran, în SUA. Același fragment, dar amplificat, a intrat și într-unul din *Prozac*-uri și ceva în preambulul cărții lui Mircea, *De veghe în oglindă*.

M.C. Acest epistolar a fost scris în anii în care ai refuzat să publici, având o inhibiție în fața foii albe.

A.B. Da, o teribilă inhibiție.

M.C. De unde temerea asta din partea unui scriitor care are talent? Talent în exces, s-a dovedit.

A.B. Nu e talentul de care aș avea nevoie. Ci mai mult o dorință și o voință de a fi scriitor. Am debutat foarte timpuriu, catastrofal, ca elevă, cu o proză de un kitsch magnific. Nici nu vreau să mă gândesc... Pe urmă am publicat proze în revista

studentească *Amfiteatru*, ba chiar am luat un premiu al revistei pentru producțiile mele. Îmi vine să intru în pământ de jenă când îmi aduc aminte.

După aceea, la finele anilor '70, am pătruns într-o lume literară și artistică timișoreană care avea relații foarte strânse cu scriitori, cu artiști din București. Cred că după ce o să mor, pe casa în care locuiesc o să se poată pune o placă memorială cu „Pe aici au trecut...”. Fiindcă, treptat, casa asta s-a transformat într-un fel de salon cultural. Fostul meu soț (Coriolan Babeți – n.a.) invita – cu prilejul unor mari expoziții inițiate de el – filozofi, critici de artă, scriitori, pictori. Principala mea misiune era să pregătesc prânziurile sau cinele, împreună cu mama, apoi să întind masa și, bineînțeles, să-i servesc pe oaspeți. (*Râde.*) După ce toate erau aranjate, aveam timp să și ascult ce se discuta. Erau discuții strălucitoare, pentru că mințile, cultura, stilul acelor oameni erau strălucite. Am învățat atunci enorm de multe lucruri. Numai că întâlnirile cu aceste mari figuri, care azi au devenit repere ale culturii noastre, m-au inhibat total. Abia aveam curaj să deschid gura, deși nu eram o tută. Ba – aș avea acum tupeul să zic –, dimpotrivă. Citisem mult, chiar foarte mult, fiindcă mă pregăteam pentru un doctorat în Dimitrie Cantemir (teza a fost publicată în 1998, cu titlul *Bătăliile pierdute: Dimitrie Cantemir, strategii de lectură* – n.a.). Nu era cuvânt, frază, idee pe care să nu le înțeleg sau despre care să nu pot spune și eu ceva. Dar eram pur și simplu paralizată, sufocată de complexe.

- M.C. Când și ce a generat declicul acela care te-a determinat să-ți dai drumul pe pârția literaturii?
- A.B. Declicul acela l-a produs Mircea Mihăieș. Eram blocată total, fără să pot încropi măcar o pagină. Aveam sute de fișe, de conspecte, de idei schițate cu pixul sau creionul pe hârtie, dar nu reușeam să mă pun în fața mașinii de scris și să

compun o pagină cap-coadă. Atunci el a zis că cea mai bună formă de dezinhibare ar fi un epistolar. Trei pagini pe zi fiecare, asta era norma. Așa am început să mă reobișnuiesc cu exercițiul în fața mașinii de scris. După '90 mi-am dat drumul pe cont propriu. Să nu uit să spun că importantă a fost și experiența trăită cu cei doi Mirci – Mihăieș și Nedelciu – atunci când am compus în doar 17 zile, la șase mâini, un roman de peste 500 de pagini, *Femeia în roșu*. Mircii mi-au demonstrat ce înseamnă să fii profesionist în ale scrisului. M-am străduit să țin pasul cu ei, să fac față ritmului.

Partea proastă este însă că deblocajul ăsta a fost stimulat și de niște amfetamine. Era un medicament pentru slăbit, importat din Ungaria, care se chema Silutin, costa puțin și se găsea în toate farmaciile. Eu nu voiam să slăbesc, ci urmăream efectul secundar, de stimulare cerebrală. Aflasem de toată povestea de la niște studenți medicinisti, care se îndopau cu Silutin în sesiune, dar după examene se lăsau de pastile, pentru că dădeau dependență. Eu eram însă într-o sesiune continuă, fiindcă trebuia să scriu și să citesc (pentru revista *Orizont*, unde eram redactor, pentru doctorat, pentru alte reviste literare). Voiam să îmi înving starea de imensă oboseală de după nașterea Oanei și de după nopțile nedormite. Pe mine pilulele astea mă trezeau din letargie, îmi dădeau brânci. Dar efectul se încheia tot mai repede și eu voiam să fiu iar pe piscuri. Așa am ținut-o aproape 10 ani, până când Silutinel a fost retras din farmacii. Deci cam tot ce am scris în perioada aia a fost stimulat și de medicamente. ăsta e adevărul. Am plătit foarte scump cu sănătatea experiența silutinistă și n-aș recomanda-o nimă-nui niciodată. Și să știu că n-o să mai scriu nimic nu o să îmi forțez corpul și creierul cu vreun stimul. Maximum o cafea, două.

M.C. În volumul aniversar pe care prietenii ți l-au dedicat, *Adriana Babeți. Știința veselă*, Mircea Mihăieș spune că, de peste 40 de ani, sunteți cei mai buni prieteni...

A.B. *Ever*.

M.C. ...da, *ever*, și te caracterizează așa: „Adriana Babeți a fost întotdeauna cea mai bună dintre noi, cei hărniciuți, norocoși, gălăgioși, orgolioși și mai bine organizați. Și, pe deasupra, scutiți de multiplele corvezi pe care, ca bărbat, nu le ai. Ceea ce pentru apropiați a fost întotdeauna evident și indiscutabil a început să fie perceput în ultimii ani și în mediul cultural și academic de la noi – și nu numai. Premiile au început să curgă potop, dinspre ambele zone – lucru mai rar în ziua de azi, când viața e împărțită pe ordine și căprării ce nu comunică între ele. Mă mândresc cu fiecare dintre aceste recunoașteri ale talentului și excelenței, așa cum mă mândresc cu fiecare clipă a celor peste patruzeci de ani de când suntem cei mai buni prieteni. *Ever*“.

A.B. Aș spune că, de 40 de ani, e cel mai bun prieten. *Ever*. (*Râde*.) Dar că, spre deosebire de mine, a avut șansa (mare de tot, pentru scris) de a fi bărbat. O recunoaște singur atunci când spune că unei femei care vrea să facă și carieră academică, și să scrie, și să țină o familie îi e mult mai greu decât unui bărbat, de cele mai multe ori scutit de toate corvezile. El a fost scutit din plin, și poate mulțumi Cerului pentru asta; e drept, a muncit imens pentru miile de pagini scrise, dar a fost susținut și de familie, și de prieteni, și de colegi, fără să cunoască parte din tracasările zilnice, covârșitoare pentru o femeie.

M.C. În cheia asta ți-a spus Constantin Noica, la o întâlnire la Timișoara, în anii '80: „Păcat că sunteți femeie“?

A.B. Nu cred că era un alt înțeles și nici nu l-am întrebat, fiindcă nu am avut curaj, eram pur și simplu meduzată de prezența lui. (*Râde*.) Deși era de o modestie și o delicatețe rare. Noica